

Шифра за идентификацију дисертације _____

Шифра УДК¹ (бројчано) 821.112.2(470+571).09 Reiser A.(043.3)

821.112.2(470+571).09 Kling O. A.(043.3)

821.112.2(470+571).09 Vormsbeher H. G.(043.3)

Веб адреса на којој се налази извештај Комисије о урађеној докторској дисертацији:
www.filum.kg.ac.rs

**СТРУЧНОМ ВЕЋУ ЗА ДРУШТВЕНО-ХУМАНИСТИЧКЕ НАУКЕ
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ**

Молим да у складу са чл. 30 Закона о високом образовању и чл. 128 Статута Универзитета
дате сагласност на извештај комисије о урађеној докторској дисертацији:

Назив дисертације:

Савремена књижевност руских Немаца: проблем традиције

Научна област УДК (текст): **руска књижевност, немачка књижевност**

Ментор и састав комисије за оцену дисертације:

Ментор: Др Драган Бошковић, редовни професор, ужа научна област: Српска књижевност,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу

Комисија:

1. Др Часлав Николић, ванредни професор, ужа научна област: Српска књижевност,
Филолошко-уметнички факултет у Крагујевцу (председник комисије)
2. Др Јелена Арсенијевић Митрић, доцент, ужа научна област: Теоријске књижевне дисциплине
и општа књижевност, Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац
3. Др Ирина Антанасијевић, ванредни професор, ужа научна област: Руска књижевност,
Филолошки факултет, Београд

Главни допринос дисертације (текст до 100 речи):

У књижевнотеоријском и књижевноисторијском смислу, тема докторске дисертације *Савремена књижевност руских Немаца: проблем традиције* Александра Шуклина до сада није била научно истраживана. Полазиште дисертације је идентификовање и дефинисање основних елемената савремених теорија традиције и идентитета, а потом ипитување аспеката историјског, културолошког и књижевног генерисања литературе руских Немаца. У дисертацији се проучавају елементи засебности књижевности и културног памћења Немаца у простору руске културе и књижевности, али и односи литературе руских Немаца са немачком књижевношћу. Дисертација традицију препознаје као проблемски предмет, који измиче постојећим концептима теорије књижевности, јер је историја књижевности и културе руских Немаца обележена неколиким прекидима. Поред саме грађе (чији основни корпус представљају прозна дела Олега Клингa, Александра Рајзера и Хуга Вормсбехера), и историјског стратификовања литературе руских Немаца, допринос дисертације је и то што је кандидат показао каква се порука и која се форма културног и књижевног памћења, преноси упркос тишини, као и како одређене елементе културног памћења препознаје савремена књижевност, како их тумачи и развија.

¹ УДК - Универзална децимална класификација (налази се у библиотеци сваког факултета)

ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ

Презиме и име кандидата: **Шуклин Александар**

Назив завршеног факултета: **Институт за филологију и новинарство Тјуменског државног универзитета (Руска федерација)**

Одсек, група, смер: **Руски језик и књижевност**

Година дипломирања: **2010.**

Назив магистарског рада, односно докторског студијског програма:

Докторске студије из филологије (језик и књижевност), модул Докторске студије из књижевности

Научно подручје: **Филолошке науке**

Година одбране: /

Факултет и место: **Филолошко-уметнички факултет Универзитета у Крагујевцу**

Број публикованих радова (навести рад који се тражи из члана 9. овог правилника): 4

1. Александр Шуклин, „О литературе российских немцев в тюменском регионе”, *Филологический дискурс: Вестник Института гуманитарных наук ТюмГУ. Вып. 10*, Тюмень, 2012, стр. 154-159. (ISBN 978-5-400-00733-0 : 1240.00 p.) **M14**
2. Александр Шуклин, „Образ Сибири в прозе российских немцев 1990-2000-х гг.”, *Вестник Тюменского государственного университета. Гуманитарные исследования. Humanitates*, 2016, Том 2, № 2, стр. 138-147. (УДК 821.112.2 + 821.161.1 / ISSN: 2411-197X e-ISSN: 2500-0896) **M52**
3. Александр Шуклин, „Память культуры” как теоретико-литературная категория”, *Вестник Тюменского государственного университета*, 2014, 1, стр. 187-189. (ISSN 1562-2983 / e-ISSN 1994-8484) **M52**
4. Александар Шуклин, „УДОЖЕСТВЕННЫЕ ОБРАЗЫ И МОТИВЫ В ПОВЕСТИ ОЛЕГА КЛИНГА НЕВЬЦУЛИННБЈЙ ПЕЙЗАЖ”, *Наслеђе*, 2018/41, стр. 68-76 (ISSN 1820-1768, УДК 821.112.2(470+571).09 Kling O.A.)

Назив и седиште организације у којој је кандидат запослен: **Тјуменски државни универзитет, Тјумен, Руска федерација**

Радно место: **Координатор Тјуменског државног универзитета у региону Балкана**

ПОТВРЂУЈЕМО ДА КАНДИДАТ ИСПУЊАВА УСЛОВЕ УТВРЂЕНЕ ЧЛ. 30 ЗАКОНА О ВИСОКОМ ОБРАЗОВАЊУ И ЧЛ. 128 СТАТУТА УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

У прилогу вам достављамо:

- Извештај комисије о оцени урађене докторске дисертације;
- Одлуку научно-наставног већа факултета о прихватању извештаја комисије о урађеној докторској дисертацији

Крагујевац
19. 07. 2018. године

ДЕКАН
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
Проф. Радомир Томић

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ ОДСЕКА ЗА ФИЛОЛОГИЈУ
ФИЛОЛОШКО-УМЕТНИЧКОГ ФАКУЛТЕТА
УНИВЕРЗИТЕТА У КРАГУЈЕВЦУ

ФИЛОЛОШКО УМЕТНИЧКИ
ФАКУЛТЕТ - КРАГУЈЕВАЦ

ПРИМЉЕНО: 24. 7. 2018.

Орг. јед.	Б р о ј	Прилог	Вредности
01	2568		

Наставно-научно веће Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу, на седници одржаној 02. 06. 2018. године, предложило нас је, а Веће за друштвено-хуманистичке науке Универзитета у Крагујевцу на седници одржаној 11. 07. 2018. године именовало у Комисију за оцену и одбрану докторске дисертације *Савремена књижевност руских Немаца: проблем традиције* кандидата **Александра Шуклина**. Захваљујући на поверењу, Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета Универзитета у Крагујевцу подносимо следећи

ИЗВЕШТАЈ

I Опис докторске дисертације

Текст докторске дисертације *Савремена књижевност руских Немаца: проблем традиције* кандидата Александра Шуклина има укупно 200 страница текста нормалног (1,5) компјутерског прореда, и структуриран је у следеће целине: Наслов, Идентификациона картица докторске дисертације, Садржај (стр. 4), Разиме, Кључне речи (на српском и на енглеском језику) (стр. 5-10), I Увод (стр. 11-20), II Термин „традиција“ у научној литератури (стр. 20-62), III Компоненте традиције у књижевности руских Немаца (стр. 63-152), IV Слика Сибира у књижевности руских Немаца (стр. 153-176), V Закључак (171-176), VI Литература (стр. 177-197).

Уводно поглавље – Уводно поглавље није подељено у потпоглавља и у њему се постављају основне премисе истраживања. Кандидат доследно маркира циљ истраживања, предмет докторске дисертације, хипотезе, одређује методолошке претпоставке и дефинише теоријске појмове које ће примењивати у дисертацији. Истовремено, у дисертацији је прецизно постављен оквир корпуса/грађе (Олег Клинг, Александар Рајзер, Вормсбахер Хуго) на којем ће бити извршено истраживање.

С обзиром на предмет и методологију истраживања, кандидат поставља двоструки план: с једне стране, теоријски, књижевнотеоријски и културолошки, док, с друге, позитивистичко-књижевноисторијски. Ако се проблем традиције мора осветлити у

хоризонту теорије и теорије књижевности, кандидат га ипак одређује према димензији подстицаја за књижевно стваралаштво, и одмах у другом поглављу продубљује и „разлистава“ његову културолошку семантику.

У другом поглављу - Термин „традиција“ у научној литератури – кандидат и књижевно и културно стварање препознаје као симболички и историјски трансфер вредности из прошлости. Будући да наслеђе прошлих вредности представља један од покретача књижевног стварања, Александар Шуклин у својој дисертацији испитује специфичности овога подстицаја, његове опште црте, али и измене у односу традиције и књижевног рада до којих долази према променама поетичких/стилских формација – ауторских и епохалних. Кандидат указује да испитивање појма *традиција* није ослобођено потешкоћа, јер је сам термин вишезначан, па је самим тим изложио једну малу историју разумевања овог појма у руској култури, према којој се уочавају извесна померања у схватању термина. Јер, наводи кандидат, традицију можемо разумети „како у вези са наслеђем, које обједињује низ књижевних феномена који су се касније јавили, тако и у вези са резултатима таквог односа“ (Диник 1925), али истовремено настоји да га задржи у оквирима подручја уметничке литературе. Затко кандидат инсистира да препознавање и потврђивање традиције мора да се мисли у књижевности, јер сваки писац/дело доприносе, свесно и целисходно, конституисању и развоју традиције.

Показујући колико је у 20. веку био снажан ничеански глас о антитрадиционализму, према којем се у научном пољу, пре свега у пољу књижевне теорије, установило осећање о излишности термина *традиција*, осећање о потреби отклона од традиције, Александар Шуклин инсистира да овај појам мора бити постављен књижевнотеоријски. Своје истраживање кандидат није усмерио и према знањима о прошлости и историји унутар постструктуралистичког и постмодерног хоризонта мишљења, и тако није самеравањем односа модернистичког и постмодернистичког вредновања историјског знања показао значајне разлике. Ако је у модернистичкој књижевности Хејден Вајт читавао потребу за прекидом са прошлошћу, како би се сви слојеви људског искуства испитали ваљано, Умберто Еко је – а теоретичарка постмодернизма Линда Хачион у својој *Поетици постмодернизма* баш ту његову мисао афирмише – истакао да се историјска представа о прошлости не може уништити, будући да тај чин води тишини, већ да прошлост треба поново, посетити и реинтегрисати у садашњост. Зато је „посета“ прошлости обликована пре свега свешћу о томе да нема есенцијалне историчности, односно свешћу о семиотичкој условљености свега знања, чињеницом да сви знакови временом мењају своје значење. Савремена теорија књижевности, према Александру Шуклину, традицију препознаје као општехуманистички појам, чија се истина налази у културном памћењу и у унутрашњем континуитету памћења. Кандидат зато тврди да се и онда када традиција није примарни предмет књижевних истраживања, о њој нужно говори. Ако се, на пример, истражује поетички идентитет једне приповетке Достојевског, онда се нужно мора сагледати и које се

протореалистичке и реалистичке струје састају на месту тога идентитета. Наиме, проговор о поетичком формату приповедака Достојевског изискује да се унутар њих читају и неке теме нпр. конститутивне за француски реалистички роман, особито онај Балзака и Стендала. Овај пример Александра Шуклина убедљив је модел говора о поетичким и духовним спонама унутар европског културног хоризонта, према којем је и потребно и веома изазовно испитати шта то у књижевности руских Немаца чини њену јединственост, како се та аутентичност њена огледа према доминантној, руској књижевности, као према оној у чијем се културном и језичком пољу остварује, а како према, у погледу традиције још важнијој, генеричкој, немачкој. Зато кандидат Александар Шуклин и испитује статус традиције у немачкој књижевности, с обзиром да је у германском књижевном и културном простору чита комуникација са народним књижевним формама, али Шуклин подсећа и на раније увиде у то да је осећање народног барока специфично за Аустрију.

Треће поглавље. У овом поглављу, које се садтоји од четири потпоглавља – *Слике куће; Мотив религије; Слика мајке; Мотив немачког језика* – а које ћемо представити и проценити, кандидат примењује аналитичко-синтетички, компаративно-културолошки и историјски приступ у интерпретацији књижевности руских Немаца.

Средишњи део истраживања Александра Шуклина усредсређен је на откривање и концептуализовање књижевне традиције руских Немаца. Литература руских Немаца обухвата књижевно дело које су стварали Немци у Русији и у бившем Совјетском Савезу, као и етнички Немци који су из бившег Совјетског Савеза емигрирали у Немачку. Књижевно стварање ових писаца, сматра кандидат, могућно је и потребно испитивати као аутентичну целину и стога што се, уз посебне рефлексе које ова литература има и према немачкој и према руској књижевности, њени аутори, без обзира на то у којој земљи живе након распада Совјетског Савеза, одређују као „руски Немци”. Кандидат у својој дисертацији уочава како теоријско мишљење о књижевном делу руских Немаца утемељује етничко-лингвистичку самосвест књижевности створане у оквиру ове заједнице: етнички идентитет писаца да јесу Немци, али који пишу на руском језику. Овај хибридни формат структурирања идентитета једне књижевности омогућило је кандидату да испита шта заиста јесте њена традиција, како се та традиција кроз време, зависно од историјских и културних промена, модификује, те шта је то што, као сусрет немачке и руске културе, немачке и руске књижевности, образује меморију те књижевности. Александар Шуклин назначавача да је заједница руских Немаца образована крајем 18. и почетком 19. века, када су се први Немци настанили на руској и украјинској територији, у подручју Волге, Придњестровља, на Кавказу, Зауралју и Алтају. У току првог века њиховог трајања у Русији, Немци нису имали периодичку на свом језику, да би се тек у другој половини 19. века развила продукција текстова на немачком језику, код немачких издавача. На прелазу између 19. у 20. век аутори као што су Д. Куфелд, Ф. Бах, А. Лонрингер и Г. Луфт установили су основу - како наводи кандидат - руске немачке књижевности 20. века, утемељене на немачкој и руској класичној литератури. Крај тридесетих година 20. века и

почетак Другог светског рата означавају улом у развоју немачке литературе у Русији. Шуклин посебно означава годину 1941. као ону у којој је укинута аутономија руских Немаца, што се испољило у затварању школа, издавачких кућа, института на немачком језику, у престанку рада немачких часописа, новина и позоришта, док су многи Немци били депортовани у Сибир и Казахстан. Извесно претрајавање немачке књижевности у Совјетском Савезу омогућено је тек утолико што су неки писци писали на руском језику, а њихови радови били објављивани у локалној руској штампи. Даље, како описује кандидат, буђење књижевности руских Немаца након Другог светског рада уследило је тек после 1957. године, обнављањем немачког књижевног листа *Нови живот*. Као и у Југославији, после Другог светског рата, литература је била снажно идеолошки форматирана, опредељена, тематски и стилски, практичним циљевима нове историјско-политичке стварности. У тематском смислу, зато, средишња тема у књижевности руских Немаца у другој половини педесетих и првој половини шездесетих година 20. века било је учешће Немаца у социјалистичкој изградњи. Значајна културна померања десила су се у другој половини шездесетих година, када су у одређеним подручјима Совјетског Савеза покренуте дневне новине на немачком језику, немачке редакције у издавачким кућама, када су се и књиге почеле објављивати на немачком језику. Ово ослобађање немачке заједнице да себе изговори на свом језику створило је – како је показано у дисертацији – културну основу за поетичке промене у развоју прозне литературе осамдесетих година 20. века. Кандидат Александар Шуклин поетичку промену и продукцијски раст везује за осамдесете године, јер су се тада књижевни радови Немаца у Русији могли публиковати у књижевном алманаху *Хајматлихе Вајтен*, при московским новинама *Нојес Лебен*. Напоредо са увећањем књижевне продукције на немачком језику, јавља се и књижевнокритичка активност, а у Немачкој излазе први избори књижевних радова Немаца из Совјетског Савеза, чиме се стварају предуслови за њихову рецепцију ван самог Савеза, као и за сусрет књижевности руских Немаца са матичном, немачком културом.

Почетак деведесетих година 20. века за Александра Шуклина означава нову кризу у статусу немачке књижевности ван Немачке, јер су се распадом Совјетског Савеза Немци нашли у различитим, новоствореним државама. Услед тога су, напомиње Шуклин, контакти међу писцима који су некада припадали истом политичком пространству ослабљени, затварају се немачке редакције у издавачким кућама, умањује се пажња за немачку периодику (престаје са излажењем алманах *Хајматлихе Вајтен*), а многи писци емигрирају у Немачку. У Немачкој се реактивира књижевност руских Немаца, не тек на немачком, већ и на руском језику. Премда је ситуација у самој Русији неповољна, од средине деведесетих година се постепено стабилизује издаваштво на немачком језику. У овако оцртаној, веома нестабилној, историји књижевности руских Немаца Александар Шуклин управо деведесете године 20. века означава као време када у књижевности руских Немаца проблем традиције и значаја традиције за идентитет те књижевности постају књижевно атрактивни. То је деценија када се немачка књижевност у Русији консолидује, а

у оном њеном делу који се ствара у Немачкој приметна је потрага за новом идентификацијом.

У својој дисертацији Александар Шуклин истовремено одређује поетичке (мотивске) целине којима „смешта“ традицију руских Немаца у руско поетичко и историјско писмо. Конкретним тумачењем текстова руских Немаца, кандидат указује на актуелност својих истраживања, што изводи, пре свег, на нивоу тематско-мотивских структура и просторних слика, као и на нивоу доминантних духовно-симболичких референци идентитета једног народа и његове књижевности (мотив мајке, куће, религије). Фигуре простора као завичаја, фигуре мајке и куће као основни знакови искуства дома, припадања и спокојства, елементи религије и језички обрасци, основни су предмети у испитивању традијских топоса у књижевним делима руских Немаца (посебно Олега Клинга). Опет, како тврди кандидат, целокупна проза Александра Рајзера осветљава проблематику националног и културног идентитета руских Немаца, мада је прво Рајзерово прозно дело *Старо јеванђеље од Јована* најпогодније за истраживања у поетичким оквирима задатим дисертацијом. Кандидат напомиње да су „традицијски мотиви“ најзаступљенији у наведеном делу, као и да оно тематизује родне аспекте етничког идентитета руских Немаца. Посредством тематско-мотивских структура, кандидат показује иманентну повезаност књижевности руских Немаца и њене традицијске „комплексе“ по којима је препознатљива.

Четврто поглавље – *Слика Сибира у књижевности руских Немаца* – понавља теоријско-методолошку „двострукост“ истраживања: не само сагледавање онога што јесте мрежа колективног знања, културе и књижевног рада уткана у историју руских Немаца, преко које се та историја и та заједница потврђују као јединствене, већ, пре свега, сагледавање вредности саме традиције у поетици савремене књижевности руских Немаца и то кроз комплексе егзила, протеривања, Сибира... Наствљајући књижевнотеоријско испитивање традиције и начина њеног репрезентовања у савременој књижевности, као и испитивање њених генеричких функција у књижевној савремености, Александар Шуклин испитује на примеру дела руских Немаца: Олега Клинга, Александра Рајзера и Хуга Вормсбехера.

У прозном стваралаштву Олега Клинга неколико је књига које је кандидат опсервирао приликом истраживања, мада се књига *Неочекивани пејзаж* указује као најизазовнија са становишта теме дисертације, јер је у њој структура немачког идентитета најпотпуније одражена. У овој књизи Клинг приповеда о породици совјетских Немаца, у степским пределима Централне Азије. Од тројице одабраних писаца, најстарији и једини рођен пре Другог светског рата, јесте Хуго Вормсбехер. Његов роман *Наше двориште*, из 1969. године, прво је, како Александар Шуклин наводи, књижевно сведочанство о трагичној судбини депортованих руских Немаца. Са становишта теме дисертације, кандидат је добро осветлио и роман *Име ће повратити победу*, из 1975. године, збирку прозе совјетских Немаца *Очева кућа*, из 1989. године, збирку протестне поезије *Подземна*

звона, из 1997. године, као и монографију *Ликовна уметност руских Немаца*, такође из 1997. године. Ипак, роман *Наше двориште* најпотпуније је и естетски најубедљивије оцртао деликатност теме у основи ове докторске дисертације. И у књижевности руских Немаца, указује кандидат, постоји снажна свест о проблематици језичког идентитета књижевних дела, па се он тако усмерава ка мошљењу о специфичностима не само језика, колико онога што као традиција „матерњег“ постоји у језику књижевног дела. У својој дисертацији, стога, Александар Шуклин више пажње посвећује тексту романа *Наше двориште* на руском језику, будући да је руски језик, премда је Хуго Вормсбехер билингвални аутор, главни језик његовог стваралаштва, и да га истовремено дијахрониски води симболичким регистрима руске књижевности. Опет, овај избор чини се решењем занимљивог истраживачког потенцијала, јер концепцију традиције руских Немаца, у целини немачког идентитета, кандидат сагледава као нешто одражено у руском идиому. Кандидат прецизира и то да је ова Вормсбехерова књига обликована и као аутобиографија, у којој се, причом о породици депортованој из немачких села на Волги у Сибир, открива трагизам судбине руских Немаца. А тај трагизам нпси са собом целокупну културолошку и политичко-историјску проблематику: егзил, изгнанство, егзодус, асимилација, насиље...

Пето поглавље или Закључак сумира докторску дисертацију, све проблеме које је кандидат покренуо и елаборирао, а који су иманентни проблему тумачења традиције у књижевном стваралаштву руских Немаца. Сада синтетички, Александар Шуклин истиче: 1. проблематизовање теоријског мишљења о појму *традиција* и испитивање специфичних историјских, политичких, идеолошких и културних перспектива у формулисању идеје о традицији; 2. начина модерног успостављања идентитета субјекта и колектива, ауторске и националне књижевности; 3. наглашава основне тематске, поетичке, језичко-стилске особине литературе руских Немаца; 4. означава културолошко-историјски контекст и оних вредности у књижевности руских Немаца захваљујући којима се она успоставља као посебна национална књижевна традиција; 5. подећа на дијахронијске и синхронијске, књижевноисторијске и поетичке везе са немачком литературом, захваљујући којима књижевност руских Немаца представља релевантан и пуноправан корпус немачке књижевности, који има свој особени тематски садржај, своју историју и своје књижевне категорије, контекстуализоване како у контексту књижевног стваралаштва Немаца у Русији, тако и у контексту целине немачке књижевности; 6. указује на националне књижевне традиције руских Немаца као једног од основних видова културног сећања, што се испољава пре свега у фигурацији завичаја, домовине и дома, у представама мајчинских ликова, у особеностима језика и у религијском систему; 7. уочава основне парадигме и формулисање специфичних интерпретативних модела у вези са прозним књижевним текстовима три најзначајнија писца у хоризонту књижевног стваралаштва Олега Клинга, Александра Рајзера и Хуга Вормсбехера; 8. позиционира књижевности руских Немаца у руском књижевно-културном простору, којим се, осим тачака додира, откривају и значајне

разлике (на нивоу тема, колективних наратива, реторичких облика, културних пракси), а најпре историјским контекстом узроковани прекиди, у односу на руску књижевност, као на доминантан књижевно-културни образац.

II Оцена о испуњености обима и квалитета у односу на пријављену тему

Докторска дисертација *Савремена књижевност руских Немаца: проблем традиције* Александра Шуклина у потпуности је испунила пријавом теме формулисане циљеве, предмет и хипотезе. Она истовремено потврђује да је пријављена тема била подобна и захтевна за израду докторске дисертације.

Показало се да савремена књижевност руских Немаца није у оваквом теоријском смислу била тема досадашњих проучавања. Самим тим, тема дисертације је одлично елаборирана и постављена на основу истраживања коју чине теорије традиције, теорије идентитета, (пост)модерне теорије књижевности итд. Александар Шуклин ће посебну пажњу, приликом проучавања деликатног статуса традиције и проблема припадности националним литературама у савременој књижевности руских Немаца, посветити прозном опусу Олега Клинга, Александра Рајзера и Хуга Вормсбехера. Кандидат је, у процесу тумачења одабраних романа означених писаца, користио релевантну критичку литературу о корпусу, посебно оне радове о књижевности руских Немаца (па, дакле, и ових писаца) који тематизују природу њеног развоја деведесетих година 20. века, са становишта проблема језичког и културног идентитета, са становишта утицаја друштвеног, историјског, политичког и културног контекста на обликовање те књижевности, традицијских образаца присутних у њој, промена културних парадигми до којих долази или зато што писац мења културни и политички простор или зато што је таква промена важна за јунаке књижевног текста. Показало се и да компаративна анализа, као и анализа односа традиције и иновације, традиције и поезије, традиције и језика, епских наратива и модерног приповедања јесте далекосежна. Зато је број разрешених, као и број покренутих проблема умногоме је надмашио очекивања приликом пријаве теме.

У изради своје тезе, Александар Шуклин се доследно придржавао предодређене методологије, превасходно примењујући аналитичко-синтетички (интерпретативни, поетички) и књижевноисторијски метод, при чему је обухватна критичка опсервација опште теоријских текстова и фикционих текстова увек подразумевала извесну динамику и дијалектику између савремене и већ „класичне“ теоријске позиције. Овако се научни резултати испитиваних елемената разумевају кроз њихову узајамну условљеност и повезаност са другим контекстима, увек у новој културолошкој (ре)контекстуализацији предмета дисертације. Овим методолошким поступцима књижевнонаучна анализа је постала свеобухватнија, слојевита и усложњена.

Кандидат је у дисертацији исказао способност комбиновања основног аналитичког и синтетичког научног метода, али и општих научних метода као што су индуктивно-дедуктивне, историјске и компаративне (културолошке) методе. Уколико статус традиције у литератури руских Немаца, пре свега у њеном савременом хоризонту, није био у довољној мери афирмисан као предмет истраживања, кандидат је то сада учинио, зато што је превазишао преовлађујућа, у студијама руско-немачке књижевности, историјска истраживања или етнографска проучавања оних регија у Русији у које су Немци расељавани. Управо је Шуклин ову неистражену димензију видео у књижевном и уметничком стваралаштво, оствареним у историјски динамичким условима живота једног етнитета. Динамика историјског трајања руских Немаца показује се као истински истраживачки проблем управо у пољу књижевног рада, јер се о књижевности руских Немаца може говорити само с обзиром на празнине, пукотине, тишину, које су трагови додира и међудејства историје и литературе. Дисертација Александра Шуклина је, у дијахронијској и синхронијској равни, успоставила поетичке и историјске облике у којима писци и дела комуницирају са традицијом, облике у којима је традиција конфигурисана (с посебним осећањем за историјски означене прекиде), видове комуникације међу савременим писцима и облици у којима комуникација представља трансфер, стабилизацију и развој културног памћења, као и форме у којима се, како кроз централизацију тако и кроз децентрализацију, одржава идентитет једног народа и његове литературе. По својој оштој важности и по актуалности и по нивоу проучености, докторска дисертација Александра Шуклина испунила је очекивања најављена пријављеном темом и њеним *Образложењем*.

III Значај и допринос докторске дисертације са становишта актуелног стања у одређеној научној области и оцена њене оригиналности

Докторска дисертација *Савремена књижевност руских Немаца: проблем традиције* кандидата Александра Шуклина приоритетно припада подручју компаратистке, руске и немачке књижевности. Тема која је у дисертацији обрађена, понавамо, никада није била самостални предмет анализа у славистици, германистици, науци о књижевности.

Докторска дисертација Александра Шуклина поседује огроман истраживачки потенцијал и доприноси сагледавању теоријских, књижевнотеоријских и културноисторијских, поетичких и стилскоформацијских аспеката који одређују појам књижевног и културног идентитета, као и који помажу да се разумеју како националне/етничке основе, тако и специфичности једног у необичним приликама очуваног идентитета књижевности руских Немаца. Тему је кандидат обрадио исцрпно: то

је прва студија о проблему традиције у књижевности руских Немаца; то је прва студија која истражује прозне књижевне текстове писаца као што су Олег Клиг, Александар Рајзер и Хуго Вормсбехер који су заправо најрепрезентативнији за савремени увид у статус традиције и у аспекте остваривања идентитета књижевности Немаца на територији Русије. Значајно је навести и да је ова дисертација испитала основне проблеме разумевања и остваривања традиције у књижевности, као и да је проблематику књижевног конфигурисања и очувања традиције поставила у контексту националне књижевности руских Немаца у ваннемачком политичком и културном простору. Она, такође, савремено критичко разумевање дела писаца руских Немаца оснажује, као што снажи и њихову афирмацију, истовремено нашој и европској књижевној свести откривајући читав један нови и неистражени књижевни и културни хоризонт.

Додајмо и да је кандидат консултовао сву релевантну литературу која се директно или општетеоријски односи на проблематику задату темом, па се, с обзиром на њу, јасно уочава и вредност саме дисертације, као и да је дисертација Александра Шуклина према свим научним критеријумима значајно и оригинално научно дело.

IV Научни резултати докторске дисертације, примењивост и корисност резултата у теорији и пракси и начин презентовања резултата научној јавности

С обзиром на наведене домете, оригиналност и актуелност докторске дисертације Александра Шуклина, њени научни резултати јесу и теоријски и компаративни и интерпретативни. Главни теоријски резултат односи се на теоријско преиспитивање и анализу културолошког и књижевноисторијског презентовања статуса традиције у савременој књижевности руских Немаца, особито статус традиције у прозном стваралаштву тројице значајних писаца: Олега Клинга, Александра Рајзера и Хуга Вормсбехера. Двоструки резултат је постигнут овом дисертацијом: испитан је карактер традиције у прозном хоризонту наведених аутора, али су тумачењем конкретних прозних радова ових писаца они повезати у једну мрежу књижевне слике друге половине 20. века. То постигнуће представља допринос како укупном тумачењу књижевности тога века, њених поетичких прелаза и дивергенција, као и утврђивању знања о аутентичној културно-књижевној парадигми руских Немаца. Као таква, ова дисертација представља и културни прилог постојању и самоосећању овог етнитета.

Кандидат Александар Шуклин је утврдио и везе између руске и немачке литературе, која се дубински објављује као једна интеркомуникативна књижевна и културна структура, па можемо рећи да, користећи књижевноисторијску и књижевнотеоријску методологију, кандидат промишља статус човека и народа у историјском и књижевном искуству. Сва спроведена научна истраживања учинили су видљивим досад неистражено проблемско поље и корпус, па, самим тим, ову докторску дисертацију треба публиковати, како би њени резултати што пре били доступни научној

јавности и како би покренули на нове истраживачке опсервације књижевног и културног идентитета књижевности руских Немаца. смисла (пост)модернистичких теоријских и културолошких дискурса.

V Преглед остварених резултата рада кандидата у одређеној научној области

Александар Шуклин је објављивао своје радове (11 објављених радова) у руским научним часописима и зборницима, али и са листе ресорног Министарства Републике Србије, чак и часопису категорије М51, и са рефератима учествовао на 4 међународна и национална научна скупа. Највећи број тих радова припада књижевнотеоријској области, русистици (славистици) и германистици, тј. у њима се разматрају различити књижевнотеоријски и књижевноисторијски проблеми савремене науке о књижевности, руске књижевности и књижевности руских Немаца. Докторанд Александар Шуклин има озбиљну библиографију радова. Овде наводимо библиографију оригиналних ауторских радова у часописима и рецензираним зборницима са научних, националних скупова, са следећим категоријама:

Радови из категорије М51:

1. 2018. Александар Шуклин, „УДОЖЕСТВЕННЫЕ ОБРАЗЫ И МОТИВЫ В ПОВЕСТИ ОЛЕГА КЛИНГА НЕВЬЩУЛИННБЈЙ ПЕЙЗАЖ“, *Наслеђе*, 2018/41, стр. 68-76 (ISSN 1820-1768, УДК 821.112.2(470+571).09 Kling O.A.) [M51]

Радови из категорије М52:

2. 2016. Александр Шуклин, „Образ Сибири в прозе российских немцев 1990-2000-х гг.“, *Вестник Тюменского государственного университета. Гуманитарные исследования. Humanitates*, 2016, Том 2, № 2, стр. 138-147. (УДК 821.112.2 + 821.161.1 / ISSN: 2411-197X е-ISSN: 2500-0896) [M52]
3. 2014. Александр Шуклин, „'Память культуры' как теоретико-литературная категория“, *Вестник Тюменского государственного университета*, 2014, 1, стр. 187-189. (ISSN 1562-2983 / е-ISSN 1994-8484) [M52]

Радови из категорије М14

1. 2012. Александр Шуклин, „О литературе российских немцев в тюменском регионе“, *Филологический дискурс: Вестник Института гуманитарных наук ТюмГУ. Вып. 10*, Тюмень, 2012, стр. 154-159. (ISBN 978-5-400-00733-0 : 1240.00 р.) [M14]

Радови из категорије М45

1. Галина Данилина, Александр Шуклин, „Фридрих Больгер. Живая рана”, *Антология литературы российских немцев второй половины XX – начала XXI в.*, Под. общ. ред. Е.И. Зейферт, Москва: МСНК пресс, 2012, стр. 42-45. (ISBN: 978-5-98355-106-0) [M45]
2. Галина Данилина, Александр Шуклин, „Иоганн Варкентин. Российские немцы в процессе перемен”, *Антология литературы российских немцев второй половины XX – начала XXI в.*, Под. общ. ред. Е.И. Зейферт, Москва: МСНК-пресс, 2012, стр. 72-75. (ISBN: 978-5-98355-106-0) [M45]
3. Галина Данилина, Александр Шуклин, „Якоб Шмаль. Ничего, кроме моей жизни”, *Антология литературы российских немцев второй половины XX – начала XXI в.*, Под. общ. ред. Е.И. Зейферт, Москва: МСНК-пресс, 2012, стр. 530-533. (ISBN: 978-5-98355-106-0) [M45]
4. Галина Данилина, Александр Шуклин, „Вольдемар Шпаар. Буквы-зёрна в колосьях-словах”, *Антология литературы российских немцев второй половины XX – начала XXI в.*, Под. общ. ред. Е.И. Зейферт, Москва: МСНК-пресс, 2012, стр. 588-591. (ISBN: 978-5-98355-106-0) [M45]
5. Александр Шуклин, „Вольдемар Гердт. Я немцем был”, *Антология литературы российских немцев второй половины XX – начала XXI в.*, Под. общ. ред. Е.И. Зейферт, Москва: МСНК-пресс, 2012, стр. 186-199. (ISBN: 978-5-98355-106-0) [M45]
6. Александр Шуклин, „Ольга Баумгертнер. Достать Луну”, *Антология литературы российских немцев второй половины XX – начала XXI в.*, Под. общ. ред. Е.И. Зейферт, Москва: МСНК-пресс, 2012, стр. 622-625. (ISBN: 978-5-98355-106-0) M45
7. Юрий Доманский, Александр Шуклин, „Елена Зейферт. Только розовым пальцам Бога листать календарь”, *Антология литературы российских немцев второй половины XX – начала XXI в.*, Под. общ. ред. Е.И. Зейферт, Москва: МСНК-пресс, 2012, стр. 288-291. (ISBN: 978-5-98355-106-0) [M45]

На основу наведене библиографије и публикација у којима су оригинални научни радови објављени, може се закључити да је кандидат Александар Шуклин већ зрео научни радник, са низом научних резултата презентованих како у научним часописима, тако и на научним скуповима.

VI Закључак и препорука

Све досада наведено недвосмислено показује да је Александар Шуклин научно и теоријски квалитетно обрадио књижевноисторијску проблематику идентитета и традиције литературе руских Немаца. У својој докторској дисертацији *Савремена књижевност*

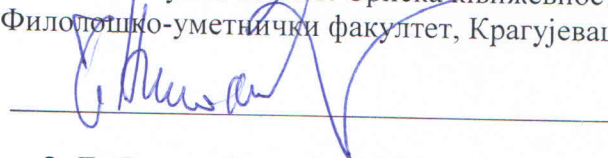
руских Немаца: проблем традиције, кандидат је показао врлине посвећеног младог научника – добру кореспонденцију с релевантном теоријском литературом, одлично владање књижевнонаучном методологијом на различитим нивоима књижевнонаучне анализе (компаративном, књижевнотеоријском и књижевноисторијском), адекватну примену различитих могућности анализе, посебно изражен смисао за интерференцију анализе и синтезе, за усклађивање општих и посебних научних метода и закључака, као и педантност у опису различитих поетичких/тематских/традицијских аспеката литературе рускох Немаца. Захтевна, актуелна, научно значајна и до сада недовољно истражена тема урађена је на научно изузетно коректно.

Због свега у реферату наведеног, предлажемо Наставно-научном већу Одсека за филологију Филолошко-уметничког факултета у Крагујевцу да прихвати овде изнесу позитивну оцену о докторској дисертацији Александра Шуклина, под насловом *Савремена књижевност руских Немаца: проблем традиције*, и кандидату одобри усмену одбрану пред овом Комисијом.

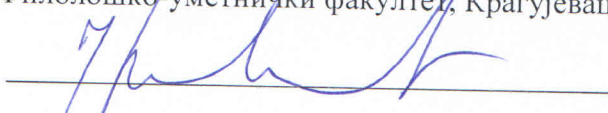
У Крагујевцу, јула 2018. године

КОМИСИЈА:

1. Др Часлав Николић, ванредни професор (председник)
Ужа научна област: Српска књижевност
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

2. Др Јелена Арсенијевић Митрић, доцент
Ужа научна област: Теоријске књижевне дисциплине и општа књижевност
Филолошко-уметнички факултет, Крагујевац

3. Др Ирина Антанасијевић, ванредни професор
Ужа научна област: Руска књижевност
Филолошки факултет, Београд

